

АНАЛИЗА ТУРИСТИЧКОГ ПРОМЕТА БЕОГРАДА И НОВОГ САДА

THE ANALYSIS OF TOURIST FLOW IN BELGRADE AND NOVI SAD

Лолита Закић*, Вања Драгићевић*

РЕЗИМЕ: У градским центрима, кратак одмор (*city break*) представља један од најзаступљенијих видова туристичких кретања. Београд и Нови Сад, као главни административни центри, остварују 20% укупног промета туриста у Србији и због тога је анализа њиховог туристичког промета важан показатељ тренутног стања туризма у нашој земљи, као и основа за предвиђање развоја будућих туристичких кретања. Београд и Нови Сад на светском туристичком тржишту спадају у релативно нове, неистражене дестинације, које пружају могућност за задовољавање разноврсних туристичких потреба, те привлаче различите сегменте туристичке тражње. Из године у годину, број страних туриста, посебно учесника конгреса, пословних скупова, манифестација се повећава. Поред тога, расте и број посетилаца који у Београд и Нови Сад долазе у склопу аранжмана крстарење Дунавом, што је омогућено повољним туристичко-географским положајем ових градова.

Кључне речи: Београд, Нови Сад, промет туриста

Abstract: *City break is one of the most popular form of tourist movements. Twenty per centage of all tourist arrivals in Serbia are taking place in Belgrade and Novi Sad, as main administrative centers, so the analyse of their tourist flow represents a significant indicator of the current state of tourism in Serbia and also the basis for the forecast of future tourist movements. Belgrade and Novi Sad are relatively new and undiscovered destinations at the world's tourist market, which offer an opportunity for fulfilling various tourist needs and therefore are attractive for different segments of tourist market. Every year, the number of foreign tourists, especially participants of business meetings, conferences and festivities, increases. Moreover, the number of visitors which come to Belgrade and Novi Sad as a part of a package tour, cruising on Danube, increases as well, because of the fine geographical position of these cities.*

Key words: *Belgrade, Novi Sad, tourist flow*

* Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Трг Доситеја Обрадовића 3, Нови Сад

УВОД

Кратки одмор (*city break*), који обично траје између једног и четири дана, понекад и дуже, нема сезонски карактер, одвија се у градским центрима и представља један од најзначајнијих облика туристичких кретања у свету.

У периоду од 2001. до 2004. године, градски туризам је имао пораст од 108% (доласци), док су одморишна путовања имала пораст од само 8%. Главна емитивна тржишта у Европи су Немачка, Велика Британија, Италија, Шпанија и Француска, које заједно чине две трећине укупног броја туристичких долазака (89 милиона), док су највећа рецептивна тржишта Француска, Италија, Немачка, Шпанија и Велика Британија, која заједно привлаче око 50% целокупног тржишта (67 милиона долазака). Све европске транзиционе земље (Чешка, Пољска, Мађарска и Словачка) су захваљујући својим главним градовима, доспеле на туристичку мапу света и постале пожељна дестинација (Стратегија развоја туризма републике Србије, 2005).

Најзначајније градске туристичке дестинације у Србији су главни административни центри, Београд и Нови Сад. Захваљујући повољном туристичко-географском положају, природним вредностима у околини, богатом културно-историјском наслеђу и солидној материјалној основи, у овим градским центрима се развијају различити облици туристичких кретања. Стога је неопходно извршити анализу туристичког промета истих, како би се указало на главне правце туристичког развоја.

НАЈРАЗВИЈЕНИЈИ ОБЛИЦИ ТУРИЗМА У БЕОГРАДУ И НОВОМ САДУ

Београд је настао и развијао се вековима на ушћу двеју великих река, Сави и Дунаву, односно на раскрсници путева између западне и источне Европе, што је у великој мери историјском и културном напретку града. Повољне географске и саобраћајне предиспозиције, велики број значајних културно-историјских споменика и разноврсне манифестације, допринеле су развоју бројних облика туризма, који константно привлачи велики број страних и домаћих туриста.

Основу развоја **транзитног туризма** Београда представља веома повољан туристичко-географски положај, као и повезаност са девет друмских, седам железничких, две речне и већим бројем ваздушних комуникација. Београд се налази на путним правцима који воде преко Моравско-вардарске и нишавско-маричке долине, који уједно представљају најзначајније путне правце према Егејском мору, Малој Азији и Блиском истоку. Повољном географском положају Београда доприноси и пловни ток Дунава, дуж кога се простире велики део града, који повезује земље југоисточне и источне Европе са средњоевропским и западноевропским земљама. Поред тога што представља значајну раскрсницу копнених и водених путева, Београд је важна ваздушна лука преко које се одвија авио саобраћај према готово свим земљама света, што га сврстава у градове са развијеном међународном комуникацијом.

Као град са важним административним, економским и културним функцијама, Београд има развијен **градски туризам**, који пре свега подразумева долазак туриста у градове на краћи одмор, обављање пословних активности и учествовање на конгресима. Градски одмор је један од производа са највећом глобалном атрактивношћу и врло високим дугорочним потенцијалом, што је посебно изражено у случају Београда, као важне улазне дестинације у отварању Србије према међународном туристичком тржишту. Градски простор Београда са многобројним културно-историјским споменицима, великим бројем хотела свих категорија и осталим природним и друштвеним садржајима, пружа услове за развој свих аспеката градског туризма. Богатство културних добара у самом граду и његовој околини, омогућава задовољење културних потреба туриста, који као главни мотив доласка издвајају посету културно-историјским знаменитостима града. **Културни туризам**, као масовни вид туристичких кретања, чини ва-

жан сегмент туризма Београда, чију основу представљају многобројне историјске грађевине као што су Калемегдан и Београдска тврђава, Конак кнегиње Љубице, Бели двор, Зграда скупштине, Храм Светог Саве, амбијенталне целине (Скадарлија), и многе цркве, музеји, галерије, позоришта, библиотеке (Ђоровић, 2004).

Поред поменутих облика туризма, Београд је 1990. године сматран главном дестинацијом **конгресног туризма**, али је у протеклих 15 година изгубио значај као међународни конгресни центар, јер су конкурентске земље у окружењу преузеле водећу улогу у организовању међународних скупова из различитих области (Grimmer, 2006). И поред тога, Београд захваљујући хотелима “Hyatt Regency” и „Intercontinental“ и великој конгресној хали Сава центра, уз адекватну организацију, има потенцијале за развој ове врсте туризма, а његове предности се огледају у чињеници да је због друштвено-политичких прилика и изолованости, данас Београд постао „нова“ и занимљива дестинација, која уз репутацију љубазних домаћина, добре ноћне забаве и ниских цена ванпансионских услуга, може поново да постане конкурентни град, привлачан за туристе из свих земаља. Београд је такође познат по многобројним културним манифестацијама које имају дугу традицију и сврставају овај град у ред познатих европских музичких, позоришних и филмских центара. У Београду стварају наши најзначајнији уметници, годишње се одржи више од 9.000 позоришних представа, изложби, концерата, перформанса и других уметничких програма и гостују бројни еминентни ствараоци из света уметности. Град Београд је оснивач девет манифестација у области културе (ФЕСТ - Међународни филмски фестивал, БИТЕФ - Београдски међународни театарски фестивал, БЕМУС-Београдске музичке свечаности, БЕЛЕФ-Београдски летњи фестивал, Међународно такмичење музичке омладине, Фестивал документарног и краткометражног филма, Октобарски салон, Радост Европе, Београдски сајам књига итд.), а помаже и програме 38 манифестација у области културе које се одржавају у Београду (www.serbia-tourism.org).

У туристичким кретањима **екскурзиони туризам** представља један од најзаступљенијих видова туризма у Београду, а учесници су првенствено ученици основних и средњих школа из наше земље, као и страни туристи који у виду једнодневне посете обилазе најзначајније туристичке знаменитости у оквиру крстарења Дунавом и сличних пропутовања (Лазивић, 2006).

Поред Београда, који због свог статуса главног града Републике Србије има одређену предност, други најпосећенији град је Нови Сад.

Нови Сад је подунавски и средњоевропски град, са очуваном културном и духовном традицијом. Престоница војвођанског региона и мултифункционални центар. Вековни заједнички живот многобројних нација и националних мањина на простору Новог Сада имао је за последицу богат културни миље и културне вредности, које могу и те како иницирати туристичка кретања.

Симбол Новог Сада је Петроварадинска тврђава, културно добро од великог значаја. За туристе је увек атрактивно старо градско језгро, које сведочи о прошлости, али одсликава и садашњи друштвени и културни живот. Сакрална и профана архитектура старијег и новијег датума, бројни музеји и галерије и још много тога свакако да Нови Сад чине правом ризницом културе, те отуда оправдан назив «Српска Атина».

Богато културно-историјско наслеђе настало на мултиетничким основама игра кључну улогу у развоју **градског туризма** Новог Сада. Културне ресурсе треба адекватно заштитити, ако то већ није учињено, видно истаћи њихов статус, представити их домаћој јавности, али и у иностранству, те тако привући посетиоце и обезбедити финансијска средства за даље очување тих ресурса, за неке будуће генерације.

Нови Сад свој положај на Дунаву треба да искористи у смислу развоја **научног, ловног и риболовног туризма**. Дунав са Фрушком гором представља идеално место за рекреацију локалног становништва, али представља и потенцијал за развој **спортско-рекреативног** туризма.

Велики број манифестација у граду током целе године доприноси обогаћивању туристичке понуде, продужењу сезоне и тако указује на значај **манифестационог туризма**. Новосад-

ски сајам је домаћин великог броја манифестација, од којих су неке међународног карактера, а најзначајнија од свих је Међународни пољопривредни сајам. На тврђави се одржава "Exit", највећи музички фестивал у Југоисточној Европи.

Спенс, са савремено опремљеним амфитеатром и конференцијском салом, хотел Парк, најбољи хотел у Србији, и Новосадски сајам пружају могућности за организовање конференција, семинара, различитих пословних скупова. Учесници таквих скупова су високоплатежне моћи, а време њиховог одржавања је обично ван главних туристичких сезона (летње и зимске), што сасвим довољно говори о значају развоја **пословног туризма** у Новом Саду.

Нови Сад, као градско средиште војвођанског региона, са богатим и занимљивим културним наслеђем, је чест предмет посета младих и школских екскурзија, те град треба пажњу да посвети и развоју и унапређењу омладинског/екскурзионог туризма. У том циљу треба прилагодити и смештајну понуду, те неке већ постојеће објекте преуредити у хостеле, као вид смештаја намењен младима, или изградити нове.

Сеоски туризам добија све већи значај на територији новосадске општине. То се првенствено односи на салаше на Ченеју, у Каћу и Бегечу, који уз предузимање неких мањих подухвата, могу да се укључе у европске трендове одмора. Земље Европске уније доста улажу у развој сеоског туризма, јер се он често види као адекватно средство за ревитализацију сеоских подручја.

Близна Фрушке горе, као националног парка и српске Свете горе са 16 очуваних манастира, и културно и духовно богатих Сремских Карловаца, указује на потенцијале за развој излетничког туризма. У том смислу су предузете и неке конкретне акције, као на пример организовано пешачење по природи Фрушке горе, обилазак неких, приступачнијих фрушкогорских манастира од стране путника на бродовима који крстаре Дунавом или школских екскурзија.

Гастрономски туризам такође може наћи своје место у туризму Новог Сада, захваљујући чињеници да на простору новосадске општине живи више различитих етничких скупина. Презентација њихових националних јела би могла бити интересантна за туристе. У контексту гастрономског туризма би се могла искористити већ постојеће манифестације Златни котлић Дунава и Етно фестивал.

Нажалост, сви ови напред наведени облици туризма нису још увек заживели у већем обиму на територији града Новог Сада и његове општине, те туризам упркос својим бројним потенцијалима још увек није заузео оно место у градском привредном систему које би требало. Свакако да постоје успешне појединачне акције у циљу привлачења посетилаца, али то није довољно. Да би се туризам развијао поред материјалне базе, неопходна је и сарадња субјеката туристичке привреде међусобно, али и са субјектима оних привредних делатности које су комплементарне туризму, потребно је укључити и локалну заједницу, направити план развоја туризма, одредити мисију, циљеве и стратегије, и кренути у освајање туристичког тржишта, уз перманентно истраживање тражње и уважавање њених захтева, као и праћење резултата и корекције евентуалних грешака и пропуста.

ТУРИСТИЧКИ ПРОМЕТ БЕОГРАДА И НОВОГ САДА

Туризам у градским насељима представља један од најраспрострањенијих и најмасовнијих видова туристичког промета у свету. Обим туристичког промета у градовима зависи од богатства културно-историјских споменика, амбијенталних, манифестационих и других разноврсних културних садржаја концентрисаних у њима и њиховој ближој околини. Међутим, како градски туризам има културно обележје, а културне потребе се задовољавају релативно брзо, то јест у кратком временском периоду, посетиоци Београда и Новог Сада се кратко задржавају или су то пак дневни посетиоци који бораве краће од 24 часа те се не евидентирају као туристи. Сходно својим туристичким вредностима, природним и антропогеним, Београд

Табела 1. Број туриста и њихових ноћења у Београду од 1970. до 1995. године

Table 1. The number of tourists and their overnights in Belgrade 1970 -1995

Година	Број туриста			Број ноћења		
	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни
1970.	1.612.000	1.196.000	416.000	2.247.000	1.536.000	711.000
1975.	1.942.000	1.937.010	499.000	2.843.000	1.965.000	878.000
1980.	1.608.000	1.118.000	420.000	2.532.000	1.754.000	781.000
1985.	1.651.000	1.247.000	404.000	2.477.000	1.727.000	750.000
1990.	1.336.751	908.176	428.575	1.964.000	1.260.000	704.000
1995.	1.845.505	765.755	56.253	1.405.967	1.089.245	316.722

Извор: Статистички годишњази од 1971. до 1996. године, СЗС, Београд

и Нови Сад би требало да побољшају туристичку понуду и унапреде промотивне активности, како би се утицало на продужење боравка, његову садржајност и привлачење нових посетилаца.

Развој туризма **Београда** почиње интензивније након Другог светског рата, 1955. боравило је 191.800 посетилаца, од чега домаћих 156.600 и страних 35.300, при томе је остварено 512.200 ноћења, од чега су домаћи туристи остварили 391.000, а страни 121.200 ноћења. Највећи раст туристичког промета остварен је у периоду од 1955. до 1960. и 1965. до 1970. године. (Ромелић, 2001). Након интензивног раста који је бележен све до краја осамдесетих година (максималан промет 1989. године износио је укупно 1,357.552 туриста, од чега је странаца било 456.745), промет се почетком деведесетих постепено смањује услед опште економско-политичке кризе у земљи, тако да минимум достиже 1999. године и износи укупно 443.672, број иностраних туриста сведен је на 43.971, а туриста из бивших република СФРЈ 30.720).

Од 2000. године, укупан промет туриста се постепено повећава, тако да до 2004. прелази 700.000, али се након ове године донекле смањује. Тако је у периоду од јануара до децембра 2003. године према детаљнијим подацима Туристичке организације Србије, Београд је посетило 728.087 туриста, од чега је 513.978 домаћих и 214.109 страних. Сви заједно, остварили су 1,360.934 ноћења, од чега домаћи туристи 891.412, а страни 469.522 ноћења. Овакав промет мањи је него у истом периоду 2002. године, 8%, домаћих мање за чак 14%, док је број страних туриста повећан за 12%. Ноћења је било мање за 9%. Домаћи туристи су остварили мање ноћења за 16%, док је број ноћења иностраних туриста повећан за 8%. Међутим, промет страних туриста се од 2000. године константно повећава (2000. године износи 87.789 туриста, а

Табела 2. Број туриста и њихових ноћења у Београду од 2000. до 2006. године

Table 2. The number of tourists and their overnights in Belgrade 2000 - 2006

Година	Број туриста			Број ноћења		
	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни
2000.	767.242	679.453	87.789	1,233.155	1,021.215	211.940
2001.	738.138	589.164	148.974	1,223.969	878.560	345.409
2002.	757.858	569.740	188.118	1,309.468	884.454	425.014
2003.	702.746	491.461	211.285	1,206.022	750.747	455.275
2004.	663.000	424.000	240.000	1,210.000	871.338	503.000
2005.	645.271	374.271	271.000	1,183.000	610.000	573.000
2006.	667.285	393.691	273.594	1,164.589	607.271	631.274

Извор: Статистички годишњази од 2001. до 2002. године, www.serbia-tourism.org.

2006. године 273.594), што је између осталог резултат улагања у промоцију наше земље у иностранству путем сајмова, спотова и других средстава пропаганде.

Просечан боравак домаћих туриста у Београду био је 1,73 дана, а страних Године 2004. било је 664.000 туриста, од тога је било 240.000 страних, а домаћих 424.000. Страни туристи су исте године остварили 503.000 ноћења, а домаћи 707.000

Просечан боравак у Београду домаћих и страних туриста био је два дана. Искоришћеност смештајних капацитета у периоду јануар-јун 2005, износила је 32,8%.

У току 2005. године Београд је посетило 674.785 туриста, од тога је 397.677 домаћих а 277.108 страних гостију, односно туристички промет домаћих гостију је опао за 12%, док је број страних порастао за 14%. У односу на 2004. годину од укупно 1.366.397 ноћења, домаћи гости су остварили 785.754 ноћења, што је мање за 11%, док је остварено 590.384 ноћења страних гостију, што је пораст за 15% у односу на претходну годину. Важно је истаћи да овим подацима нису обухваћени транзитни туристи, гости који долазе бродовима, гости који користе приватни смештај и др. (www.kombeg.org.yu).

Табела 3. Промет туриста у Београду по месецима у 2003. години

Table 3. The number of tourists in Belgrade by months in 2003.

МЕСЕЦИ	ДОМАЋИ	СТРАНИ	УКУПНО
ЈАНУАР	35.560	11.715	47.275
ФЕБРУАР	35.854	13.314	49.168
МАРТ	34.117	13.536	47.653
АПРИЛ	40.303	15.632	55.935
МАЈ	45.607	18.990	64.597
ЈУН	49.118	17.374	66.492
ЈУЛ	56.384	17.891	74.275
АВГУСТ	59.607	20.104	79.711
СЕПТЕМБАР	49.956	23.751	73.707
ОКТОБАР	37.607	22.985	60.952
НОВЕМБАР	33.409	21.130	54.539
ДЕЦЕМБАР	36.456	17.687	54.143
УКУПНО	513.978	214.109	728.087

Извор: Привредна комора Београда, 2003

Београд је 2005. године посетило 475.000 страних туриста, који су остварили 1,16 милиона ноћења. Према подацима градског завода за статистику и информатику, највише долазака забележено је из Словеније, Немачке, Италије, Грчке, Велике Британије, САД. Део туристичког промета, који се процењује на око 46.000 туриста, статистика не евидентира јер се највише ради о туристима из Немачке, скандинавских земаља и САД који крстаре Дунавом великим бродовима и не користе услуге хотелског смештаја. У последњих пар година бележи се значајан раст туристичког промета Дунавом (преко 51 хиљада долазака бродовима у Београд у првих девет месеци 2005. године, што представља повећање од готово 6 пута у односу на 2000. годину).

Када се анализира туристички промет у **Новом Саду** од седамдесетих година XX века, уочавају се две тенденције кретања укупног броја туриста: раст до средине осамдесетих година (1985. године број туриста достиже свој максимум), а потом опадање броја туриста услед лоше политичко-економске ситуације у земљи и окружењу.

Табела 4. Број туриста и њихових ноћења у Новом Саду од 1970. до 1995. године

Table 4. The number of tourists and their overnights in Novi Sad 1970 -1995

Година	Број туриста			Број ноћења		
	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни
1970.	64.100	48.500	15.600	73.700	44.400	29.300
1975.	82.600	65.300	17.300	152.000	110.400	41.600
1980.	74.900	50.200	24.700	146.000	97.500	48.500
1985.	130.000	100.600	29.400	225.000	168.300	56.700
1990.	105.000	73.400	31.600	189.000	126.700	62.300
1995.	58.500	55.200	3.300	125.000	116.900	8.100

Извор: Статистички годишњази од 1971. до 1996. године, СЗС, Београд

Благои пораст укупног броја туриста у Новом Саду јавља се тек почетком ХХИ века, када долази до побољшања политичке и економске ситуације у земљи. У периоду од 2000. до 2007. године уочава се и константан раст броја страних туриста, што се позитивно одражава на туристичку привреду Новог Сада и имиџ града, али и на његов читав привредни систем, као и привреду региона и земље. У 2000. години у Новом Саду је боравило 13.900 страних туриста, који су чинили око 15,7% укупног броја туриста. Нови Сад је у укупном промету туриста у Србији учествовао 2003. године са 3,7%, од тога у промету домаћих туриста са 3,7%, а у промету страних 7,2%. Удео Новог Сада у укупном промету туризма у Војводини износи 30%, од тога у промету домаћих гостију са 25% и 49,4% страних гостију. У периоду мај - септембар 2003. године регистровано је пристајање 55 бродова са 6.615 путника. До средине октобра 2004. године у Новом Саду је пристало 149 туристичких бродова са 21.700 путника, што је у односу на претходну годину повећање од 3,5 пута.

У 2006. години број страних туриста је утростручен у односу на 2000. годину (35.370 страних туриста, што је 47,4% укупног броја туриста у 2006. години). Такође, у 2006. години број домаћих и страних туриста је готово изједначен, а страни туристи су остварили већи број ноћења у односу на домаће туристе (73.956 ноћења, односно 50,3% укупног броја ноћења, наспрам 72.995 ноћења колико су остварили домаћи туристи).

Број страних туриста се повећава, и та тенденција ће се вероватно и наставити захваљујући реновирању хотела Парк, као и чињеници да је Нови Сад добио и први хостел, што је од великог значаја за развој градског, пословног, манифестационог и омладинског туризма. Пословни посетиоци траже висок квалитет, смештај у хотелима са 5*, што Нови Сад сада има – хо-

Табела 5. Број туриста и њихових ноћења у Новом Саду од 2000. до 2006. године

Table 5. The number of tourists and their overnights in Novi Sad 2000 - 2006

Година	Број туриста			Број ноћења		
	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни
2000.	88.100	74.200	13.900	161.000	133.000	28.000
2001.	99.200	80.500	18.700	165.700	127.400	38.300
2002.	91.191	68.826	22.364	158.167	110.547	47.621
2003.	73.715	48.802	24.373	128.752	76.511	52.241
2004.	64.933	40.623	24.311	114.277	66.493	47.764
2005.	67.646	38.666	28.891	126.461	66.862	59.599
2006.	74.568	39.198	35.370	146.951	72.995	73.956

Извор: www.novisadtourism.com, Статистички годишњази од 2001. до 2002. године

Табела 6. Број долазака и ноћења туриста по врстама туристичких места у Србији у 2005.
 Table 6. The number of tourist arrivals and overnights by the type of tourist places in Serbia in 2005.

Туристичка места	Број туриста у 10 ³			Број ноћења у 10 ³		
	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни
Главни административни центри	713	413	300	1.310	677	633
Бањска места	303	286	17	2.012	1.947	65
Планинска места	401	380	21	1.766	1.696	70
Остала туристичка места	508	407	101	1.244	1.048	196
Остала места	64	50	14	167	139	28
Укупно	1.989	1.536	453	6.499	5.507	992

Извор: Статистички годишњак 2006. година

тел Парк, за омладину нарочито странце, који у све већем броју посећују град и то углавном у летњем периоду, погодује отварање хостела и његово регистровање у међународну мрежу хостела. Све већи број бродова који пристају у Новом Саду, са путницима који обилазе Петроварадинску тврђаву, центар града, фрушкогорске манастире, представља шансу Новог Сада, јер, уколико ови углавном дневни посетиоци осете позитивну атмосферу, љубазност домаћег становништва, пробају неки специјалитет, понесу позитивне утиске из Новог Сада, они могу постати велики «промотери» града, и можда пожелеле да га посете опет.

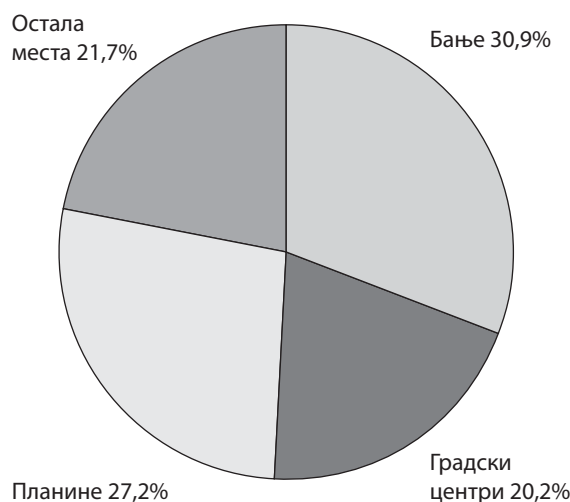
Посета граду нема изразитији сезонски карактер, али уочава се већи број туриста у пролећним и јесењим месецима, што се може објаснити чињеницом да је Нови Сад често одредиште ђачких екскурзија из земље и окружења, које се обично организују у пролеће или јесен, а истовремено је то и период одржавања различитих манифестација, које привлаче како домаће,

Табела 7. Промет туриста у Новом Саду по месецима у 2003. години
 Table 7. The number of tourists in Novi Sad by months in 2003.

МЕСЕЦИ	ДОМАЋИ	СТРАНИ	УКУПНО
ЈАНУАР	2.306	1.049	3.355
ФЕБРУАР	2.444	1.251	3.694
МАРТ	3.219	1.576	4.795
АПРИЛ	19.514	1.675	7.671
МАЈ	2.258	1.897	4.155
ЈУН	5.614	2.742	8.356
ЈУЛ	1.582	3.044	4.626
АВГУСТ	1.171	2.379	3.551
СЕПТЕМБАР	6.779	3.391	10.169
ОКТОБАР	12.096	2.356	14.452
НОВЕМБАР	2.575	1.738	4.313
ДЕЦЕМБАР	2763	1.277	4.041
УКУПНО	48802	24.373	73.715

Извор: www.novisadtourism.com

Графикон 1. Ноћења туриста у Србији по туристичким местима у 2005. години

Chart 1. The overnights of tourists by the type of tourist places in Serbia in 2005.

Урађено према Статистичком годишњаку за 2006. годину

тако и стране туристе. Просечна дужина боравка посетилаца се у периоду од 2000. до 2006. године креће од 1,7 до 1,9 дана, с тим што је нешто дужа код страних посетилаца (2 дана).

Анализирајући туристички промет по врстама туристичких места у Србији у периоду од 2000. до 2006. године, према подацима Републичког завода за статистику, уочава се да су најпосећенија туристичка места главни административни центри, Београд и Нови Сад, затим следе остала туристичка места, планински центри, бање и остала места. Према подацима Туристичке организације Србије, страни туристи су у периоду јануар – јули 2007. године највише боравили у Београду (455.667 ноћења, 27% више него у истом периоду 2006.), а затим у Новом Саду (62.250 ноћења, 46% више него у истом периоду 2006. године) (www.serbia-tourism.org).

Водећа позиција Београда и Новог Сада може се објаснити чињеницом да градови представљају комплексне туристичке дестинације, пружају могућности за задовољавање разноврсних туристичких потреба, те привлаче различите сегменте туристичке тражње. Такође, Београд и Нови Сад су у посматраном периоду били домаћини манифестација и фестивала различитог карактера, наступали су на међународним сајмовима и туристичким берзама, радили су на унапређењу туристичке понуде, промотивних активности, материјалне базе, што је резултирало растом броја страних посетилаца и остварених ноћења.

У 2006. години и Београд и Нови Сад су били добитници награде „Туристички цвет“, у различитим категоријама, коју сваке године додељује Туристичка организација Србије, у циљу унапређења квалитета и развоја туристичке понуде.

Градска управа за културу града Новог Сада је освојила ово признање у категорији „организације и личности које су допринеле развоју, унапређењу и промоцији туристичке понуде Србије“. Наиме, Градска Управа за културу града Новог Сада је током 2006. године иницирала и организовала низ изузетно квалитетних културних дешавања, чиме је значајно допринела стварању позитивне слике о Новом Саду као граду културе и стецишту уметника из земље и иностранства. Својим активностима, Управа за културу је додатно подигла ниво постојеће богате културне понуде Новог Сада и тиме привукла многобројне домаће и стране посетиоце, који су поред учешћа на поменутих дешавањима имали прилику да се упознају и са осталим сегментима туристичке понуде града. На овај начин, Управа за културу доприноси позиционирању Новог Сада као града културе, „српске Атине“, и та представа о Новом Саду већ

постаје препознатљива, посебно на иностраном туристичком тржишту. О томе говори и чињеница да је Нови Сад у 2006. години остварио раст броја страних гостију од 22% у односу на претходну годину.

Манифестације „Београдски карневал бродова“ и „Интернационални фестивал уличних свирача“ у Новом Саду су такође добитници „Туристичког цвета“ за 2006. годину у категорија „културно-туристичка манифестација у функцији туризма“. О значају ових манифестација, сведочи чињеница да је у 2006. години Карневал пратило преко 50 акредитованих новинара из 30 медијских кућа из земље и иностранства, а на Фестивалу уличних свирача је за пет дана трајања, на новосадским улицама и трговима наступило око сто педесет извођача из Енглеске, Немачке, Ирана, Белгије, Шпаније, Француске, Словеније, Хрватске, Србије, Црне Горе, уз присуство више десетина хиљада посетилаца, међу којима је био велики број страних туриста (www.serbia-tourism.org).

ЗАКЉУЧАК

Након политичке и економске кризе 90-тих година XX века, Београд и Нови Сад су, за разлику од других туристичких места у Србији, постали у релативно кратком року, врло интересантна дестинација на међународном тржишту градских одмора, и то без значајнијих промотивних активности.

Компаративне анализе извора раста туристичког промета оствареног у Србији у 2004. години, показују да се већи део раста иностраног туристичког промета повезује с порастом пословних посета и кратких туристичких боравака у Београду, Новом Саду и другим већим градовима, а само у мањој мери с туристичким прометом реализованим у другим, у међународном смислу, донекле афирмисаним туристичким дестинацијама као што су Копаоник и Златибор. Очекује се да ће и у будућности Београд и Нови Сад бити водеће туристичке дестинације у Србији, јер се на иностраном туристичком тржишту приказују као градови које тек треба открити. Они су представљени у оквиру Организације европских градова (*European Cities Tourism - ECT*) као нове атрактивне дестинације у туристичкој понуди европских градова. Као нови чланови ове организације, са богатом и квалитетном туристичком понудом, Београд и Нови Сад су се нашли у групи водећих градова на листи најпожељнијих дестинација за туристе из Европе, као и планираног доласка великог броја туриста из Јапана и Кине.

Београд ће од 9. до 11. јуна 2008. године бити домаћин престижне туристичке манифестације „City Break“ у организацији „European Cities Marketing“, „Reed Travel Exhibitions“, Скупштине града Београда и Туристичке организације Београда. У конкуренцији с Братиславом, Барселоном и Манчестером, Београду је припала част да буде трећи по реду домаћин овог престижног догађаја. Организација овакве туристичке манифестације омогућава домаћину да представи своје туристичке потенцијале кроз организацију самог скупа, пратећих догађаја и посебних програма за учеснике сајма. Београд ће у три дана угостити најзначајније актере туристичке индустрије из целог света (<http://arhiva.glas-javnosti.co.yu>), што ће сигурно имати позитиван утицај на развој туризма Србије, а нарочито градског туризма.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ ПОДАТАКА

Статистички годишњаци од 1971. до 2006. године, СЗС, Београд
Стратегија развоја туризма републике Србије, 2005. година
Лазић, Л., Кошић, К., (2007): Туристичка географија, Департман за Географију, туризам и хотелијерство, ПМФ, Нови Сад

Ромелић, Ј., Ђурчић, Н., (2001): Туристичка географија Југославије, Институт за Географију,
ПМФ, Нови Сад
Ђоровић, Љ., (2004): Водич кроз Београд, Креативни центар, Београд
Garry Grimmer and Company ,(2006): План за формирање Конгресног бироа Србије
www.beograd.com
www.hoteli.co.yu
www.kombeg.org.yu
www.novisadtourism.com
www.serbia-tourism.org
<http://arhiva.glas-javnosti.co.yu>
<http://www.beograd.com>